

MIT AKAR

SZEMERE MIKLÓS?

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IRTA:

EGY HAZAFI.

Mit akar Szemere Miklós?

Irta: Egy Hazafi.*

Mit akar *Szemere Miklós*? Ezt a kérdést méltó felvetni. *Szemere Miklós* épp úgy, mint *Széchenyi István*, a látható szárnypróbálgatások nélkül lépett erős fegyverzettel a porondra.

Készült pályájára, nézett, figyelt, tanult, sokat tud, mélyen érez, világlátott a haza javára. Gondolkodása a valódi nemes gondolkodás. Érzései kétségbevonhatlanul hazafiasak. A *Szemerék* államférfiúi, költői és bölcselkedő tehetségei egyesülnek benne. Nem inog. Biztosan jár. Amit irt, mondott, csupa gondolat. *A sas könnyed röpülésü, mégis levegőt tisztít.*

Nem nemzetközi politikussal állunk szemközött, de a valódi magyar faj kiváló képviselőjével, aki *hazafi a szó szoros értelmében.*

Széchenyi István óta alig találunk olyan embert, mint ő, ki amit *tett, önzetlenül tette.* Csakis a hazáért, a magyar fajért.

Agyából dusan pattantak ki a sokféle eszmék.

Szemere Miklós ott kezdi a honmentést, ahol kezdeni kell: az ifjuság lelki és testi, különösen katonai nevelésénél. Az ifjuságon épül a haza jövője. Amit még el nem rontottak, ép és valódi, az a hasznos anyag. *Szemere Miklós* nem tehet róla, ha a mai ifju nemzedék még nem olyan, mint ő szeretné. Az ő eszméit korán, 12—15 éves cseperedőkbe kell beoltani. Itt kezdje, ezekre vesse a legfőbb gondot.

Szemere Miklóstra a közfigyelem akkor fordult, midőn a *Széchenyi-lakomán*, mikor szerinte a legjelesebbek fáztak

* Mi, kik belemertünk *Széchenyi* lelki világába, örömmel látjuk, hogy azokból az erkölcsi erőkből, mint áldozatra és tettekézség, haza és magyar fajszeretetből, melyek az ő életének, tetteinek voltak rugói, *Szemere Miklós* bőven részesült.

a billikom felemelésétől, *felemelte, nem reszketett kezében.* Hogy jól ismerte a mostani állapotokat és a multét, bizonyítják szavai:

„Azokban a (régibb) generációkban, tisztelt uraim, megvolt a „*virtus*“. Tiszta volt az agy, lelkes volt a sziv és aczélosak az izmok! Ős termésköből építhetett Széchenyi István; ha ma akar építeni valaki, annak az uj Széchenyinek a mai nemzedékben csak jó, ha vályog lesz rendelkezésére.“

Kikelt az ellen, *hogy nem jutalmazzuk az erényt s nem büntetjük illően a rosszat.* A politika, a büvös szócska fed mindent. Nem is tér be ebbe a csárdába. Panaszolja, hogy a dicsfény a mai nemzedéket hidegen hagyja, de reméli, hogy Széchenyi dicső emléke felviruland százados álma felett.

„Erre üritem a kupát és jobb jövőre, *mert nem boldog a magyar.*“

Ezzel a szálló igével Szemere Miklós eljegyezte magát a népszerűséggel. Ősi nevét szárnyára vette a hir. Hinni, remélni kezdettek benne és nem csalódtak. Minden rohamosan következett sikerét, örömmel látták és növekedett, nem fogyott erkölcsi súlyában.

A pohárköszöntő hatásával kezdtük az ő jellemzését, pedig már akkor irodalmi babér is övezte homlokát, de miután műveinek célját sorban akarjuk ismertetni, ezekben lerakott eszméit, beszédeiben kifejtett terveit, óhajtásait, a pohárköszöntőt tettük elsőnek a sorrendbe.

Miért?

Mert a lerombolt tekintély, az elbukott tisztesség, a haza boldogságának veszte, az ősi virtus hanyatlása hívta küzd-térre *Szemere Miklóst* s miután nem boldog a haza, írásban, szóban, tettben utat jelöl a haza boldogítására.

Utjelölésében első munkája, *Fair Play = Tisztességes játék*, a neveléssel kezdi az irányt mutatni és az angol iskoláról beszélve, megjegyzi, hogy *a hazudozásnak nem melegágya.* Szemere Miklós a hazugság legnagyobb ellensége és élénk állítja a multat, amidőn *le nem tértek* az igaz utról. *Arany volt a szó, szinarany a tett.* A hazugság ellen izent hadat, mely tombol minden vonalon. Óva int ettől, mert *„furfanggal, ravaszsággal, hazudozással csak rövid távolságra lehet menni, dicsőség nélkül“.*

Erről elmélkedve, jelzi: „*hol az alap nem gránit, az emelet is ingatag*“. „A morált (erkölcsöt) kihagyom a játékból, a közügyek terén nálunk ma nem divatos cikk, de megköveteli maga a száraz, számító gyakorlatiasság, hogy egy valódi államférfi portékája, melyet kínálgat, reális (igazi) legyen. Olyan legyen, amilyennek hirdeti. Egy józan politikus szavainak, ígéreteinek összhangban kell lenni az igazsággal és igazmondással.“

„Örök igazságokon épültek föl a nagy államok: a *virtuson*. Így virágoztak és boldogultak a nagy nemzetek. Amely közférfiu delejtűje nem ez, az rossz mesterember.“

A hazugság kiirtása. Ez egyik sarktétele Szemere Miklós törekedésének, mert úgy látja, hogy: „*játékban van egy nemzet szelleme*“. Idézi egyik őse, *Szemere Albert* — a múlt század elején követ — verssorát:

„Jobb tört igaz ügyért egymásba szegezni,
Mint a rosszban megegyezni.“

Majd így folytatja és végzi ezt a könyvét:

„Ellenségeink, ha betekintenek ma a magyar hazába, valóban kaczaghatnak, mily módon küzd a magyarajku állampolgár — a német-, a tót-, az oláhajku állampolgár, a katolikus, a protestáns — ádázul egymás ellen.

Nem szerető polgártárshoz méltó fegyverek ezek. *Nem a szeretet vallása uralkodik ma nálunk*. És tegyük kezünket szivünkre, kérdezzük: hová vezet? A romlás lejtője ez!

Holott együtt kellene dolgoznunk őszinte odaadással, válllvetve szegény hazánk javára.

Hozzátok szólok, igaz hazafiak, akik sziveteket magasan hordjátok, akiknek a haza fogalma szentség és nem „ubi bene, ibi patria“ (ahol jó megy dolgunk, ott a hazánk).

„*Fair play*“ a közügyek terén, magyarán „tisztességes játék“ kell nekünk a politikában. Messze ragadták már is az önző szenvedélyek a gyengébbeket.

Hol a közszellem át vagyon hatva a *hazaszeretettől, az igazságérezettől*, ott ilyesmi, mint nálunk ma, nem történhetik,

Ébredjete fel, ti hivatottak, kik lethargiában (tespedés) szunnyadoztok, lépjete ki honfiui ihlettel a küzdőterre. Gondoljatek a nagy vallásháboruk hires svéd tábornokára, aki

igy szólott fiához: „*Nem tudod, kedves fiam, mily kevés bölcseséggel kormányozzák a világot.*“

Ne legyetek szerények, édes barátaim. Akarat kell, honfitűz és győzni fogtok.

Ne féljeteK, hogy számszerint kevesen vagyunk. Az örök igazság győzedelmeskedik! Többet ér egy férfi száz rab-szolgánál. Az *igaz bátrak* megreszkettetik az álnok világot.

Agincourtnál Plantagenet Henrikhez léptek vezérei a tengernyi francia sereg láttára, mondván: „Kevesen vagyunk, Felség.“ „*Elegen vagyunk a dicsőségre*“, volt Henrik király válasza.

És győzött Anglia.“

Ezekkel a szavakkal zászlót tűzött ki *Szemere Miklós* és harcra hívta a hazugság ellen az igaz bátrakat, az álnok világ ellen. És az álnokság, hazugság bástyájának szegezte fegyvereit.

Az igaz bátrakat *Szemere Miklós* az ifjúságból akarja nevelni, ezért fűzte gyöngysorba gondolatait „*Fiatal véreim*“ című munkájában. Az angol nevelést, mely lelket, szívet nemesít, testet edz, tüzi ki példaképül. Vivás, lovaglás, fürdés és mindennemű testedzés a fő, amellet a táncz, mely a léleknek nemes lendületet ad. Katonának kellene nevelni fiainkat. Ez a legesleggyengébb oldalunk, hogy nem teszszük századok óta.

Milyen legyen a fiatalság? Erre így felel *Szemere*:

„Legyen a fiatalság először is *jellemes*; ha sokat tanultak, annál jobb.

A haza megvédésére és a nők gyönyörűségére, boldogítására születtek ők.

Legyen lelkük tele hévvel és térdük ne hajolják e földön, csak az Oltár, az Igazság és a Szép előtt.

Legyenek először emberek, aztán jó magyarok. Legyenek először emberek, aztán jó keresztények.

Ez azonban nem zárja ki, hogy aki más sorrendben gondolkozik, igen derék férfi ne lehessen.

Csak őszinték, becsületeseK legyenek, minden hátgondolat nélkül.

Ne úgy gondolkodjanak, amint éppen momentán (a pillanatban) magát a humanizmus (emberszeretet), a vallásosság vagy a hazafiság kifizeti.“

Nem éppen ilyen az ifjuság, mert szerinte a főváros az ifjuságnak hazafias lendületet nem ad. A fővárosi élet korai szinpada sok ifjut letör. Az egyetemek *fősúlyát vidékre kell helyezni*, azaz tiszta erkölcsü és levegőjü helyen neveljék az ifjuságot. Lehetne bátran alapítani egy új egyetemi várost. Itt neveljék azután az ifjuságot úgy, hogy *dicsőség kövesse a virtust*.

Nevelési elveit melegen, hazafiasan köti az ifjuság szívére Szemere Miklós és egy kérdéssel fejezi be :

„Csodálkoztok ugy-e, fiatal véreim, miért beszélek ennyit? Kérdeztek, édes véreim, miért szólok Hozzátok „Tárogatóval“? Hát csak azért teszem, mert szeretlek Titeket, mert szívetekhez, lelketekhez akarok szólni magányomból. Szólok, mert szeretem fajom és akarom, hogy éljen szabadon, boldogan, ne veszszen el.

Szólni késztet szivem, parancsolja eszem, szükség van rá, a magyarok Istene ugy segítjen.“

És Szemerét szive tovább készthette, esze többet parancsolt és *Ideál* (Eszmény) címü művében négy nagy társadalmi kérdésbe markolt: *Szabadkőművesség. Sajtó. Judaizmus (Zsidóság). Szocializmus.*

Felemelők a bevezető sorokból ezek is:

„Amint Éretted lángol a kebel, ugy dobogott minden magyar ember szive, ha „*ideáljáról*“ : *Istenről, Hazáról, Szabadságról* szól az ige.

Ilyennek festették a magyart régen.

Őszinteség, lovagiasság, hölgytisztelet, hazaszeretet, szabadságszeretet, vendégszeretet voltak azok a vonások, amelyek ékesítették a magyart és kedvelt, népszerű alakká tették a világon.

Nem a magyar beszéd, a magyar szó (amit az idegen akkor sem értett, ma sem ért) tette a magyar embert magyar emberré, de a magyar tulajdonságok.

Igenis, hála Istennek, kelléke ma már a magyarnak a nemzeti nyelv is, de nem ez a fő dolog. A lényeg nem ez. Ez csak a forma.

Nem nyelvükben különböznek főkép a nemzetek, de még inkább nemzeti jellemükben. Aki utazott, tudja ezt bőségesen.

Mert ha megtanul valaki magyarul, vagy ép nevét is megmagyarosítja — nagyon dicséretes dolog mindkettő — azt hiszik sokan már magyar is. Pedig ha e külsőséghez nem járulnak a nemzeti tulajdonok is, csak „magyarka“ még az.“

A szabadkőművességről is mond őszinte szavakat.

„Ám próbáljon valaki nálunk, teszem egy jótékony hölgy, a szenvedő emberiség javára egy „betegsegélyző egyesület“ alapítani, addig emberbaráti egyesülete meg nem fog nyílhatni, amíg az alapszabályokat helyben nem hagyja a felsőbb hatóság. Titkos társulatok pedig egyáltalán tiltva vannak. Annyit tehát ebből megtanultunk, hogy alapszabályaikra a törvény hatálya ki nem terjed.“ „Amit titkolnak az vétkes. A világerért sem akarnám ezt a hatalmas szabadkőművesek működésére alkalmazni, nehogy megharagudjanak, de okvetlen tartoznának önmaguknak is azzal, hogy ilyes gyanunak a látszatát is elkerüljék és ezt a legkönnyebben elérnék, ha némi nyilvánosságot adnának működésüknek.“

A sajtóról, az újságírásról elmélkedve, kijelenti: „hogy legnehezebb a *hazugságok* ellen küzdeni, mert a hazugságok mögött mindig nagy magánérdekek rejlenek; különben nem lett volna érdemes a hazugságokat ki sem találni. stb.“ „Ha a sajtó férfiai mind hivatott férfiak volnának, akik fölfogják a helyzet magaslatát, nem lenne semmi panasz. Ezalatt nem azt értem és nem arról akarok szólni, hogy nyelvünket sokan rosszul írják — ez csak a firma — de hogy sok esetben nincsenek sem képzettségileg, sem erkölcsileg kvalifikálva.

Akarjon nálunk valaki orvos praxist kezdeni, fáradságos tanulmányokat kellend tennie, kemény vizsgákon kell átmennie, nehogy az embereket gyógyítás helyett elpusztítsa. Próbáljon valaki gyógyszerész lenni, vizsgákat kell tennie, nehogy a közönséget megmérgezze.

Újságcikket írhat bárki, hinthet szellemi nadragulyát akárki, bolonduljon meg tőle, aki akar. Az újságíráshoz nem kell semmi vizsga, nem kell semmi minősítés. Szenved ezalatt az igaz hirlapírók tisztelt kara, de szenved a nagyközönség.“

Egyéb újságíró bajokra is mond Szemere orvosságot. *Álnév alatt senki ne írjon*, igen érdekes lenne tudni mindig,

ki beszél hozzánk? A leeresztett sisakrostély a középkor és a fejedelmek divatja.

„Ha egy ujságíró „mala fides“ (rossz hitben) hazugságokat vagy rágalmakat terjeszt, elég szigorú büntetést nem tudnék reá, úgy mint a hamisan esküvőről. El kellene a hirlapírástól is örökre tiltani. Azok elől is örökre el kellene zárni közérdekből az ujságírás nyitott ajtaját, akik bárminemű haszonlesésből eredő büntetért már el voltak itélve, mint például csalás, hamisítás“.

A zsidó-kérdéshez is bátran szól: „Nálunk bizonyos morális (erkölcsi) bátorság kell erről a kérdéstről szólni. *Az ország hatalmasaival állok szemben*, midőn róluk beszélek, azért emelt fővel szólhatok.“

Szemere kijelenti, hogy nem *antiszemita* és amint ez távol áll tőle, úgy nem zárkozhatik el a *jogos önvédelemtől*, ami egészen más dolog, és *igazi hazafiúi kötelesség*. Az önvédelem törvények által biztosítva van egyeseknek, nemzeteknek pedig a létfenntartás törvénye által egyenesen biztosítva van. A magyar szociológus (nemzetmentő), a magyar államférfiú *legelső feladata megvédeni, oltalmazni nemzetünket, fajunkat: a magyart*.

A zsidókról találó képet ad ebben a pontban: „Szenvedő marttyrok a zsidók ott, ahonnan jönnek, de nem azok többé nálunk. *(Oláh- és oroszországi zsidók.)* Üldözik Izrael szerencsétlen fiait a muszkák, az oláhok, ne csodálkozzunk azután, ne is vegyük zokon tőlük, ha ott, ahol ők kerekednek fölül, mint nálunk, fizetnek oroszért, oláhért, lengyelért nekünk. Zsarnokok és náluk nincs kegyelem.“

A vérvegyülésre ez a véleménye:

„Megengedem én szívesen, hogy az élelmes zsidó és a bátor, de lusta keleti vérű magyarból származó vegyült vérű nemzedék olyan lesz, hogy vitézségben elfogja homályosítani a görögöket, szerénységben felül fogja mulni Szent Lászlót, élelmességben pedig lefogja főzni az egész globust (földtekét).

A legrokonszenvesebb első nemzet leszünk a világon. Tudom, be is van bizonyítva, még mielőtt megszülettek volna.

Örömmel várom azt a pillanatot, hogy majdan, ha addig

élek gyönyörködjem bennük. De egyéni ítéleteimet föntartom szerényen akkorra, ha már föl is nőttek, ha látom.“

Szemere Miklós kimondja azt is, hogy „*a zsidóság tartós uralomra képtelen*, mert hiányzik benne az uralomra hivatottság főkélléke: a méltányos igazságosság.

De igenis várható a judaismustól esetleges zsarnokság és félek, senki sem alkalmasabb erre, mint a magyar. Elő van már készítve kellően a szolgaságra.“

Gyógyítani akar és nem gyűlölködni :

„De Isten mentsen, hogy érzelmet vegyítsünk a judaismus *delicat* (finyás) kérdésébe. Tárgyaljuk az ügyet higgadtan, jóindulattal, legyen agyunk tiszta, szívünk higgadt. *A gyűlölet a legrosszabb tanácsadó*. Őrizkedjünk nagyon az antiszemitizmustól, mert az részünkről politikailag is nonsens (képtelenség) volna.“

Tanácsolja :

„Csak annyit fogadjon belőlük az állam, amennyit a nemzet teste föl tud szívni, mert különben többé nem magyar, de zsidó nemzet leszünk.“

Tehát, higgadt, komoly védekezés az orvosság,

„Jelenleg különben a judaismus kérdése akut (időszerű) módon nincs nálunk a fölszinen. Elfoglal bennünket egészen a szomorú agrár szocializmus. Legföllebb annyiban jön szóba, hogy mint értesülve vagyok, a *szociálista mozgalom központi vezetői zsidók*.“

A szociálistust is szeretettel tárgyalja Szemere Miklós és enyhítésére módot is jelel.

Ezt a betegséget, ezt a tévutat orvosolja lehetőleg humánus atyai eszközökkel, de minden áron a kormány. Szivlelje meg jól az ügy egész nemzeti horderejét.

„Néhány éve megkezdettük égető szükség nélkül, tisztán „elvi“ szempontból az elkeresztelési vitát. Aztán folytattuk vigan. Behoztuk a „polgári anyakönyvek vezetését“ és a „kötelező polgári házasságot“, tisztán a szívünkhöz nőtt izraelita polgártársaink kedvéért. Nem vitatom, szükségesek voltak-e az utóbbi reformok, azt sem, vajjon korszerűek voltak-e, de azt pozitív (igazán) mondom, hogy méregdrágába kerültek és kerülnek ma is.

Ámde a szociálistus ellen föllépni, intézményeket

létesíteni, hogy a társadalmi rombolás még tovább ne terjedjen, hogy a hitét vesztett nép előtt egy „Ideál“ ragyogjon: ez ma égető országos érdek.

A magyar földmivelő nép szellemi és lelki világának gyujtani igazfényü szövétneket, elsőbb dolga ma a magyar-nak minden egyébnél, mert ethikus (jó erkölcsü), egészséges gondolkozású nép az állam alapköve.

Ha a szeretet törvényét nem találják államférfiaink elég jó basisnak, hogy arra állva fölvegyék a harcot a terjedő szocziálizmussal, ám találjanak ki mást és arassanak vele kormányművészi diadalt.

Ne contemplálják az esetet az erdélyi ember sajátságos souverain (fejedelmi) megvetéssel a magyarországi emberek és viszonyok iránt, de ethikai magaslatról tárgyalják mindig a nagy sociologiai kérdést. Zsandárral, Manlicherrel dönteni, ebben alig tanácsos. A nép fanatikus (ingerült.) Ez nem képviselőválasztás.

Részemről hódolok a leghumánusabb (legemberszeretőbb) elvnek, a szeretet törvényének, én megvallom, *keresztény vagyok.*“

Kevés ember meri kimondani, hogy *keresztény*, *Szemere Miklós* a keresztény mozgalmaknál ki is mutatta, be is bizonyította. Nem gyűlöli a zsidót, védekezni akar ellene, de határozottan *óhajtja a kereszténység összetartását és tulsulyát.*

Kitüntette ezt a keresztény ifjuságnak az egyetemen a kereszt meggyalázására indult mozgalmánál. Ő *kálvinista keresztény*, a kálvinistáknak nem külső jelvénye ugyan a kereszt, de ennek megsértése felháborította őt is és az ifjuságot erkölcsi tekintélyével támogatta. Megalakult előbb a *Szemere Miklós-asztaltársaság*, majd a *Szemere Miklós-társaság* és Szemere Miklós s a magyar ifjuság között benső kapocs keletkezett.

Szemere Miklós ma az ifjuság vezére. Csak mint *igaz bátrak* követhetik azt a zászlót s ha kevesen is, de elegenden vannak a dicsőségre.

Az ifjuság Szemeréről a „Magyar ifjuság és Szemere Miklós“ című művében így vélekedik:

„*Szemere Miklós* az 1897-diki Széchenyi-lakomán mondott pohárköszöntőjével fölrázta a magyar közvéleményt.

Azok, kiket a szónok vádjai az Achilles inon sebesítettek meg, fölsziszszentek — védelmükre a kormánypárti sajtó sietett, amely tulbuzgóságában még Szemere személyét sem kimélte meg a legdurvább támadásoktól — azok pedig, kik évek óta egy fölszabadító szózat után áhitoztak, föllekesülve üdvözölték a bátor szókimondót. A sajtó hullámozása lassankint lecsillapodott, a fölzaklatott nemzeti lelkiismeret megnyugodott, ámde a szónoklat hatása nem tűnt el. Szemere minden szava az életből volt merítve, pohárköszöntőjében az élet közvetlensége lüktetett. Csak Petőfi költeményeihez hasonlíthatjuk ezt a szónoklatot. Ily szavak nem vesztik el sohasem hatásukat. 1897-ben a férfiakat lelkesítették, most a magyar ifjakra gyakorolták vonzó és éltető befolyásukat. A kereszt-mozgalom juttatta ezt a gyöngyszemet a magyar ifjak kezébe. Az 1897-diki Széchenyi-lakoma pohárköszöntője újra szárnyra kelt és fokozott nimbusztól (dicsfénytől) körülragyogva járta be a magyar hazát.

A gárda, melyről Justh Béla ódájában azt állítja, hogy mindig tette készen várja Szemere vezényszavát, most megszázszorosodott. A magyar ifjuság sorakozott e gárdához. Hiszen Szemere szózatai: a „Fiatallérem“, „Ideál“, a „Fair Play“, Tinektek szól, Magyar Ifjak! A Széchenyi-pohárköszöntő mintegy csak alapvonásait tartalmazza annak a képnek, melyet Szemere különböző irataiban a magyar közélet romlottságáról festett. Tinektek, Magyar Ifjak, mutatja Szemere a kivezető utat! Elétek tartja azt a tükröt, melyben a magyar ifjusági élet ezernyi félszepségét kirívóan láthatjátok! Ez a tükör az angol ifjuság élete.

Egy világlátott férfiú, ki hazájának ifjuságát szereti és boldognak kívánja látni, tárja ki Elöttetek gazdag életének dus tapasztalatait. Egy új világ nyílik meg előttünk, amelyben a társadalmi érintkezés fejlettebb fokon áll, amelyben az ifjak erősek és életvidorak s hol a jellemet mindenkéül becsülik.

Ez a világ eddig előttünk zárva volt; Szemere kitérta kapuit. Lépjünk be! Legyen mindegyikünk egy központ, amelyből a magyar ifjusági élet regenerálásának (ujjáteremtésének) munkája sugárszerűen indul ki; segítsünk annak, ki egy ifjusági életet akar teremteni! Valósítsuk meg Szemere

tanácsait és ha majdan a magyar ifjak élete közeledik az angolokéhoz s a haza ezáltal évenként ezer és ezer jellemben edzett és testben erőteljes polgárt nyer, akkor az utókor mély hálával fog egy nevet említeni, amelynek viselője ennek az átalakulásnak kezdeményezője volt; e név: *Szemere Miklós*.”

Szemere Miklóst a tasnádi kerület választotta országgyűlési képviselőjévé. Az országgyűlésen mindjárt első szólalásával gyarapodott hirneve. Beszédjének veleje *az otthon véde*s volt. Oszlopos alkotást látna abban, ha az otthonvédő törvénnyel ajándékozná meg a kormány a *föld népét*, azt a népet, amely adójával fedezi a közköltségeket és vérével megvédi a hont. A 10—20—50 stb. holdas birtokot ne lehessen sem elidegeníteni, sem meg nem osztani. Ezzel ezer szociális bajt orvosolna a kormány és kiérdemelné a nemzet háláját.

Másodszor 1902. április 12-én a közoktatási tárca tárgyalásánál szolt általános tetszés mellett *az ifjuság neveléséről*.

Azt kívánta, hogy az ifjuságot *ne csak tanítsák, de neveljék is*. Kimagasló volt szónoklatában, hogy a főváros burkolatköve, hideg talaj a lelkes fiatalságnak, illusióikat (álmaidat) rajta feledik. Csak azt tanulják meg korán, hogy az arany fajsúlyánál fogva a mindennapi életben is lenyomja a mérleget.

„Ami pedig a szellemet illeti, lehet, szereznek egy kis nagyvárosi opportunismust (élnitudást), ragad az hamar és meghajtja az ifjak hátgerinczét már zsenge kortól, mint szél a nádszálat.

Fővonása pedig az alkalmazkodó sima önzés a szivben és a „haza mindenekelőtt az ajkon“.

Nem ellenőrizhetik a nevelést, az ifjuságot elvonják mindenféle nem épületes szórakozások a tanulástól. A mai nevelés veszélyes, mert elégedetlen polgárokat nevel, károkat okoz, ha a közügy vezetése kezeikbe kerül. *Szemere* azt akarja, hogy a *közügyek vezetői vagy ősi javakból élők, vagy a szegénységet tünni tudók legyenek*. Neveljünk megelégedett, boldog embereket a hazának. „Az a mozaik (rakott kőkép), melyből a nemzet össze volt rakva, jó kemény, mint az ősrómai, eltartott egy évezredig. Hát hogy fényesen

ragyogjon továbbra is: az ifju nemzedéktől függ. *Mi magyarok* oly kevesen vagyunk, hogy a minőségben kell pótolni a számot.“

„Alapítsunk megfelelő helyen egy új egyetemet! A Kárpátok alján vagy a Balaton mentén, ahol jobban tetszik. Egy új egyetemi várost internátusokkal (bennlakás és bennélés) egy új világot.

Teremtsünk egy olyan várost, hol az egyetem legyen az első, a tanulóság az irányadó és minden más mellékes“.

„*És nagyobb kincse lesz ez a magyar nemzetnek, mint minden aranybányája Kaliforniának.*“

Építse ezt az állam minél előbb, mert:

„Ha volt pénzünk hidat építeni, ami számtalan millióba került és neki vinni a Gellérthegy szikláinak, ahol a város tovább nem is fejlődhetik, ha volt nekünk 34 milliónk beleépíteni az új parlament külső pompájába, aranymeszelésbe, csak lesz néhány milliónk befektetni a nemzet testébe, véérébe, a haza jövődjébe?“

Az angol nevelést azért emeli ki, mert az iskoláját végzett angol nem számít az államra, hivatalra, állásra.

„Az angol a gyakorlati életre van nevelve, önállóságra van szoktatva, talpra esik mindenütt, érvényesül mindenütt és tessék megnézni a mi a térképen vörössel van jelölve, az angol. Uralja majdnem az egész földtekét.

Az angol úgy van nevelve, hogy neki a munka maga is sport (vetekedés) nem teher, nem is unalom.

Sir John Lubbock mondja igen jellemzően, *„hogy az élet bajai közé természetesen nem számítja a munkát.*“

Edmond Demoulins angol lányokat kérdez a munkáról, és azt a feleletet kapja az angol missektől, hogy a munka nekik élvezet, mert az ember legyőzi vele az akadályokat, a természetet.

Az angol sport is csupa küzdelemből áll: evezés, football, cricket, lovaglás, mind harcz maga is, és előkészíti az embert a küzdelemre.

Az angol egyetemeken épp így megvan a szellemi sport, azaz vetélkedés is a különféle klubokban. Vannak viták, felolvasások a legkülönfélébb tudományos és társadalmi kérdésekről. Egyiknek egy, a másiknak más a sportja, amiben

szívvel-lélekkel vetélkedik. Maga a tanulás a legnagyobb sport, azaz vetélkedés tárgya.

A munka szeretetét beoltani nemzetünkbe mint vetélkedést, a legnagyobb vívmánynak tekinteném.

A sokat emlegetett és óhajtott legnagyobb foku élelmességet átültetni a magyar emberbe igen nehéz: a föld népe is oly gavallér, mint egy spanyol grand; de igenis be lehet és kell is vinni a munkaszeretetet, nemcsak mint erényt, de mint sportot, mint megszokott mulatságot és mint ősi küzdelmet a természettel, úgy mint az angol nemzetnél megvan.

Ha aztán ez a munkakedv, mint természeti ösztön és szükség, bele van oltva a nemzetbe, pótol ez mindent és akkor nem féltém a magyart!

A létért való küzdelemben az egyén boldogulásának első feltétele, hogy „jó állapot legyen“. Így mondja a nagy angol bölcsész, Herbert Spenczer.

Áll ez a nemzetekre is; tehát főgond legyen a nevelésnél a physicumra (a testre.)

Párhuzamban mellé állítom ennek, a múlt század legdivatosabb uralkodónőjének, Eugénia császárnénak egyik remek levelét Egyiptomból, melyben a Suez-csatorna megnyitásakor férjének, Napoleonnak írja: „a szórakozásból az ember moralis erőt merit“.

Áll ez különösen a fiatalságra, mert a tanulást tulcsigázva megunják. Az angol nevelési rendszer szerint combinalva (tervezve) a tanulást szórakozással, nincs meg ez a veszély.

Végül azzal fejezem be, hogy ne csak jogokra tanítsuk a fiatalságot, de neveljük kötelességekre is! Így lesz meg bennük a helyes polgári egyensúly.

A főváros szellemi élveire vágyó t. tanári kar se féljen, kérem, az új egyetemtól. A mai villanyos korban a forgalmi összeköttetések olyanok, hogy távolságról beszélni is nevetséges. Futárvonatokon, automobilon a fővárost kedvelő ember nem többé napokig, nem is órákig, csak ugyszólván percekig utazik. És szabadjegy is van elég.“

Megvolt ennek a beszédnek a hatása s a közoktatási költségvetésnél 1902. április 12-én *indítványozta az*

ujságíró-iskolát, hova csak a kifogástalan jellemű emberek vétethetnének fel, mert a fenkölt gondolkozás s a jellem a fő azoknál, kik hivatva vannak a nyilvánosság előtt itélni eleveneket és holtakat.

„Szabad államban kevés fontosabb tényező van, mint a közvélemény, és mégis nálunk — esetleg más országokban is — azt tapasztaljuk, hogy a közvélemény csinálására, a sajtóra, sem alapos önzetlen gond fordítva nincs.“

„Az állam és a nemzet érdeke föltétlenül azt parancsolja, hogy a nyilvánosság szócsövei, a sajtó férfiai a legtanultabb, legfenköltebb lelkű és legnemesebb jellemű honfitársak legyenek.

A kérdés másik oldala a sajtótörvény.

Ez egyszerűen rossz.

Ha rövidesen Deák Ferencz mondását fogadták volna el szigorú alapul, hogy mindent szabad írni, ami igaz, jó lett volna.“

„Az állam semmi tanfolyamokat nem nyújt azoknak a fiatal embereknek, akik hivatásszerű publicistáknak (írók, *ujságírók*) készülnek, hogy úgy a tudományos, mint az erkölcsi nívaut (szinvonal) emelje, ami pedig igazán országos, állami és nemzeti érdek. A nyilvános és szociális (társasági) élet sanálásához (gyógyításához) is egy pozitív (igazi) lépés.“

Szemere Miklósnak a képviselőházban elmondott beszédei között a katonai kérdést tárgyalók szaporították képviselői babérjait.

A *honvédelmi nevelés*-ről szólva kiemelte:

„A legelső ezen a gyarló földön a *hadi erények* és ilyen férfias erényekben tündökölnék a szabad, független nemzetek.

Ha a *hadi erények* találkoznak egy seregnél a jó vezetéssel és jó organisációval és párosulnak azzal, amit ma a buroknál látunk: a törhetetlen hazafisággal, akkor előttünk van egy ideális hadsereg képe.

Ilyennek óhajtom én látni, a mi honvédségünket.

És ez az egész — kivéve a hadvezetést, amire születni kell, ami isteni adomány — tisztán nevelés és training (képzés) kérdése.

A legtanulságosabb ebben a délafrikai háboru, amiért — melleleg legyen mondva — a nagy angol nemzetet felelőssé tenni nem kívánom. Nem tévesztem össze az angol népet Anglia jelen kormányával, élén Chamberlainnel. Legyen ennek a háborunak a babérja, ha van, az övé! Ő fog majd felelni is érte a történelem örök ítélőszéke előtt.

Valami megkapónak hallottam ecsetelni egy Transwaalból jött barátomtól azt a képet, amelyet a bur hadsereg ütközet előtt minden napkeltekor és ütközet után napnyugtakor nyujt. Fenségesen hangzanak végig a skopjékon, a bérczek ormain, csodás bur harczosok ajkairól a megkapó zsoldár-énekek.

Térdepel a hadsereg és zsolozsmákat zeng!

Olyan látvány ez, amelynél meghatóbbat, magasztosabbat képzelni sem lehet. Ehhez a soha nem csüggedő puritan vallásos érülethez csatlakozik a buroknál a fegyverkezelésnek egy oly tökélye, ami egészen páratlan.

Ez a gazdálkodással foglalkozó maroknyi vadász és lovas nemzet megmutatta, hogy ellent tud állni a tizszerannyi angol seregnak. És pedig az angol sereg kitünő! Mindig is az volt. Kitünő anyag, rendkívüli tisztikar. Fényesen mutatja az elesettek száma, ami óriási ma is.

De a burok úgy lőnek, hogy az meseszerű.

Lőnek és találnak!

A mai végtelen precise (pontos) és nagyon messze hordó fegyverekkel az győz, aki talál. A füstnélküli puska-porral, a mesteri fegyverekkel nem a rosszul lövő tömegek véletlen trefferjei döntik el a csatát, nem a levegőbe bután lövöldöző masszáké többé a diadal, de a biztos, jó lövők kiszámított lövései győznek, — ha ilyen csapatok is vannak, Európában még alig van. Svájc ugyan már elég cél-tudatosan erre törekszik.

A burok oly idealis céllovő sereget mutattak be a világnak, hogy ez az egész haditacticát megváltoztatja.

Mérés pusztá szemmel. És erre fogadnak is.

Nagy nemzetek megengedhetik maguknak a luxust (fény-üzést), poetisálhatnak a honvédelem terén is, álmodhatnak az általános lefegyverzésről is, de nekünk első sorban küzdenünk kell a létért, ha mint nemzet élni akarunk.

És most ez alkalommal igen melegen ajánlom, tegyük félre az ismert régi chablonokat, járjunk elől, ismerjük fel a helyzet képét azonnal, cselekedjünk saját iniciatívánkból, meg-gondolva, de gyorsan !

Hozzuk be a nevelésbe 10 éven felüli fiu-gyermekeknél a fegyverkezelést és czéllövést.

Teremtsünk egy olyan nemzetet, amelyre megnyugvással tekintsen le a magyar király, tudva, hogy reánk, az erősekre, reánk, harczra képzett népére bizton támaszkodhatik, és teremtsünk egy olyan nemzetet — ha önöknek így jobban tetszik, — amely meg tudja védeni jogait, függetlenségét.

Igy a magyar haza, azaz a király és a szabadság örökké élni fog.“

1903. február 27-én Szemere Miklós ismét a hadsereg-ről beszélt.

Beszéde elején kijelentette, hogy sem államjogi, sem politikai, sem pedig magyar nemzeti szempontok nem vezet-tek beszédében, hanem tisztán és egyedül technikus szem-pontból óhajt a vitában résztvenni és hogy e kijelentéséhez teljesen hű is maradt, arról megbizonyosodhatik mindenki, ki e beszédet elolvassa. „Béke idején, úgy mint győztes háboru után is, végtelen látványos és szemkápráztató, lélek-emelő tünemény egy nemzeti hadsereg — mondja Szemere — nemzeti zászlókkal, jelvényekkel, zsinórzattal és nemzeti kommandóval“, de a hadsereg győzelme nem ezeken fordul meg. Mert „lehet egy nemzeti hadsereg is rossz és egy tisztán az uralkodó személyén csüngő hadsereg jó, a szerint, hogy milyen az organizációja, szelleme“. De a jelen hábo-rujában e győzelem mégis csak a katona egyéni minőségétől, a sereg kvalitásától fog függni.

„Ha a hadseregünk harczképességét emelni akarják — jegyzi meg a szónok — akkor az agrár és a merkantil éré-nyek mellett legelől hadi érényeket kell a magyarba beoltani“, ha álmodni akarunk a magyar imperializmusról, Nagy-Magyar-oroszágról! „Hadi érények nélkül ez önámítás!“

És így is van.

„Honvédelmi szempontból nem meghalni kell a hazáért, de élni és az ellent eltalálni.“ A modern népek harczképes-

ségének alapköve a czéllövés. Mert az ellenséggel szemben állva, „akkor nincs többé sárga zsinór, vörös zsinór és porto-pée kérdése“; akkor löni kell tudni!

„És többet ér a hadi szempontból egy törpe, pupos, aki talál, mint egy athléta, egy Herkules, aki fegyverrel bánni nem tud és — hibázik“.

Példát vehetünk a búrokról, kikre ez a jeles politikus oly előszeretettel hivatkozik minden alkalommal.

Ezek, ha rosszul manővroztak is, mi most már általános tudott dolog, „de mindent pótoltt és pedig bőven a fegyver és az ásó remek kezelése“.

Csak czélozva lőttek, ha volt mire és rendesen el is találták a kiszemelt czélt.

Nálunk pedig „a czéllövészet egy mostoha árva gyermeke“ ugy a hadseregnek, mint a polgárságnak. A polgárság mit sem törődik a czéllövéssel és „a katonát, ha piszkos a gombja, akkor megbüntetik, de ha löni nem tud — akkor mi baja sem esik. Parádélépésekkel csak diszmeneteknél lehet hatást elérni, de az ellenségnek nem árthatunk.“

„Jó tüzdiszciplína csak jól lövő katonáknál lehetséges“, mondja Szemere, ki szerint az egyéves önkényességnek hadászatiilag mi értelme sincs, csak az ész- és pénzarisztokráczia kiváltsága az. De ha már ez a privilégium megvan, akkor adjunk privilégiumot a harczképesség emelése szempontjából is. „Szolgáljanak azok is egy évet, kik már a sorozásnál kitűnnek mint jó lövők!“

Oktalan azok félelme, kik a felfegyverzett magyar néptől e monarchikus elveket féltik, „mert megbizható örökké csak az erős, megbizhatatlan csak a gyenge.“ „Nekünk intézmények kellenek!“ kiált fel általános helyeslés között a szónok, „de mi csak örökké vitázunk és nem organizálunk!“

A jövő katonájának edzett, kemény férfiagnak és pontos, jó lövőknek kell lenniök. „Olyan legyen a katonának a fegyvere, mint a művésznak a hegedüje, mint a gladiátor-nak a kardja: imádja azt és bizzik benne!“

Fejtegeti beszéde folyamán megkapó és szép példákkal a lövöldék hadászatiilag fontos feladatát és hogy ezt nemcsak ideális szempontból tekinti, tanuságot tesz azzal a reális értékü elhatározásával, melylyel saját költségén az ifjuság

számára lövöldét épített a főváros mellett levő birtokán. Beszéde befejezése valósággal elragadta a képviselőház tagjait :

„*Intézményeket nekünk! mert elvész Tokaj, Budavár, elvész a magyar becsület.*“

És teljesen igaza is van, amit belátott pártkülönbség nélkül az egész képviselőház akkor, mikor beszéde végeztével a szónokot nem győzte elhalmozni elismerése és lelkesedése ki-kitörő jeleivel.

A beszédekett követte. *Szemere Miklós* az ifjúságból többet vívni tanított kitünő mesterrel. Czéllövő házat építtetett. Vívó- és lövő-versenyekre pályadíjakat tűzött ki s meg is tartották az első vívó- és lövő-versenyt. A vívásban magyar ifju aratott diadalt; a lövésben is jeleskedtek, de ez még a jövő zenéje. Mindenben kitünteti magyarságát. A hazai versenyügynek is sokat használt azzal, hogy több magyar fiut, köztük *Bonta Ferenczet* taníttatott ki lovagolni Angliában.

A vívó- és lövő-verseny után jelent meg ismét egy könyve *A Fenséges Uralkodóház figyelmébe* czimen.

A hazafisággal tündöklő munka jeligéje ez :

„Legyen tanum mindenkinek a hazafiséga, — és birám a lelkiismerete.“

Szemere Miklós talán az egyetlen a nyilvánosság emberei közül, aki a *hazáról* ír és beszél. Az utolsó évtizedben ez a szó *haza*, sem írásokban, sem beszédekben nem fordul elő, a helyett országot, államot használnak. *Ő a hazát emlegeti hazaszeretettel.*

Szemere Miklós, aki a hazafi névre valóban érdemes, nemcsak okosan ír és beszél, de szavait és írását tettekkel koronázza. A magyar ifjúságot vívó- és lövő-vetélkedéssel serkentette a hadi erényekre, *virtusra*, amely a dicsőség kutforrása. A lefolyt vetélkedő ünnepek fel is buzditották a magyar vért s a jövőndő virtus alapját letévék s a fejedelmi bőkezűség gyümölcsét jó reményben mutatták. *Szemere Miklós* azok közé a kevés nagyjaink közé tartozik, kik bevésődtek a nemzet szívébe és az önzetlenség történeti becsü példái.

A *virtus* mindenekelőtt és mindenekfelett az ő szilárd iránya. Ez nyilatkozik meg legujabb művében, mely gondolatgazdagsággal és honszeretettel bővelkedik. *A Fenséges Uralkodóház figyelmébe* czimet viseli a fenkölt szellemü munka,

mely utat jelöl arra, hogy lehet boldog szeretett hazánk. A sajtó méltányolta, a nemzet átérzi az utmutatást, az *egyenlősítés elvét* a nivellálást felfelé és minden magyar sziv imával eped Szemere Miklós nézeteiért, eszméiért, melyekkel fel akarja emelni a szegényeket, ezek törekvő jobbait az ország legelsőihez és belátja szavainak igazságát, hogy ebben rejlik a jól alkalmazott monarchikus principium (koronás államely) vonzereje, mely mint a mágnes felvillanyoz, az öntudatot fel emeli és a már-már fásuló és lefelé hajló massákat (rétegeket) a korona büvkörébe vonja.

Adja Isten, hogy a legelső magyar ember a király, szivére vegye *Szemere Miklós* őszinte arany szavait *s vele együtt viribus unitis* (egyesült erővel) *erősítse az ősi magyar virtust.*

Vegye szivére a király és a haza Szemere honszerető szavait:

„A dynastia (uralkodóház) dicsősége és a magyar nemzet érdeke kell hogy a jövőben egy legyen, látom, egy is lesz, — avagy enyésznek a monarchikus principium, sőt vele maga a monarchia is.

Ne feledje az uralkodóház, hogy amikor a multban a magyar nemzetet maga ellen találta, végeredményben nem volt belőle az országnak haszna, sem a Dynastiának dicsősége.

Az idő kereke azóta nagyot fordult, a magyar nemzet fája hatalmas lombokat hajtott, — nyulik fel az égnek, mindig feljebb, feljebb, természetes fejlődését megállítani nem lehet, — stagnáció az életben nem létezik.

Ezt a fát Bécsből nyesegetni ma nehéz, csak kidönteni lehet, és lesz belőle egy lombnélküli élettelen fatörzs, mely árnyékot többé a dynastiának nem ad. — És helyébe más fát ültetni mily nehéz, növését várni — belé század telik.

Hungaria megnőtt, nem óhajt többé Bécsből rövid ruhát, megvannak érzelmei szeszélyei. A leghivebb neje lesz a királynak, nem kaczerkodik a koronás szomszéd urak egyikével sem. — Hát miért csinálni belőle apácát?

Dönteni fog végre a szeretet — és a polikai Génius ihlette ész.

Egy dynastikus erős Magyarországra pedig akkor fog legbiztosabban támaszkodhatni az urakodóház, ha érdekkörébe vonja és tömöríti a jobbakat. Így ki fog épülni szilárdan,

remekül, ami után áhítozunk, az egységes magyar királyság. Hazámfiak, testvérek, félre minden kicsinyes huza-vonával, összetartás!

Nyuíjtsuk egymásnak a béke áldásos olajágát: Bécsben átszírt kékvérű „Majoratsherr“-ek, legpirosabb, — vagy ha jobb tetszik — legkékebb vérű koldusbotra támaszkodó ősi szittyák, aranyozott czimerű, gyémántkoronás, fényes, modern „lett és leendő“ nagyságos, méltóságos és kegyelmes urak. Számítsa magát kiki oda, ahova akarja — de érdemelje ki mindnyájunk lelkiismerete (ha magába száll) az önzetlen magyar hazafiség aransarkantyuját.

Nyuíjtsuk egymásnak becsületes jobbunkat az őszinte politikai és társadalmi frigre.

Adja reánk malasztul fejedelmi atyai áldását felkent urunk, a Magyar Király jó szívvél, s a négy folyó és a hármás bércz honában biztosan fog pihenni akkor is, ha túl a Lajthán dulna a vihar.

Örködni fognak felette, mint az ország czimerén, magyar angyalok.

Ha aluszunk, ébredésre sirathatjuk a nemzeti monarchiát. Itt a tettek órája! ma még lehet.

Ébredjétek! Harangoznak.“

Nem lenne teljes elszámolásunk azzal, hogy mit akar *Szemere Miklós*?, ha a nemzetiségi kérdésben kijelentett véleményét nem idéznénk:

„A nemzetiségek is meg vannak bokrosodva egyrészt az agitátorok izgatása, másrészt az apró tűszurások által. Egyszerű jó kormányzás közelebb hozná őket a magyarhoz, a szeretet útján. Jobb szívvél és reálishan magyarosodnánk. Hogy mi vagyunk az erősebbek, ugyis látják. A magyarság itt sem egyedül a nyelvben keresendő. A szepességi németek ugyan jó magyarok voltak, pedig nyelvünket nem is beszélték.“

Ébredjétek! Harangoznak!

A jók javával az igaz bátrakkal, a hazugság gyűlölöivel, kik ha kevesen lesznek is, elegen vannak a dicsőségre, rakja le a jövő szilárd talpkövét, ő ki dicső ősök nem méltatlan unokája. Ősei elfoglalták a hazát, neki is ott a helye a megtartásban.

A politika megöl, tönkretesz mindent. A társadalmi kér-

dések bénaságban tengenek, hervadnak. Erős, erkölcsös, igaz társadalom, nemes ifjuság, erős, bátor, kitartó és boldog lesz a haza.

Szemere Miklós önzetlenségében kétkedni nem lehet. Áldozatkészségével, adakozásaival az első helyen áll az elsők között. Bőkezűségének nemcsak aránya, de iránya is tiszteletreméltó sulyu!

Nem beszél a maga házáért, csak a hazáért, *neki nincsenek* gyermekei, még oly boldog sem, hogy felesége volna, csak fia a magyar hazának, *de méltó és hű fia*. Nemzetet akar nevelni, amely nem szolgálból és czédákból, de honfiakból és fenkölt lelkü honleányokból álljon.

Harangoznak. Ébredjünk!

És boldog lesz a magyar.

